

HAYOT DAVOMIDA TA'LIM OLIH: YANGI PARADIGMALAR VA KUTILADIGAN NATIJALAR

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776

Fayziyev Mirzaali Asfandiyorovich¹,

Hamzayeva Nigina A'zamjonovna²

¹Samarqand davlat universiteti O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti pedagogika kafedrası mudiri, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

²Samarqand davlat universiteti O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti magistranti

BOSHLANG'ICH SINFLARDA INTEGRATSION DARSLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Annotatsiya: Hozirgi kunda fanlarni o'qitishda jahon tajribalaridan foydalanish davr talabidir. Shu o'rinda fanlararo integratsiya asosida dars o'tishni yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqola boshlang'ich sinflarda integratsion darslardan foydalanishning qay darajada muhim ekanligiga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: Integratsiya, integratsion darslar, integratsiyaning hozirgi zamon muommalari, ta'lim samaradorligini oshirish.

Аннотация: В настоящее время использование мирового опыта в преподавании дисциплин является требованием времени. Здесь важное значение приобретает организация уроков на основе междисциплинарной интеграции. Эта статья посвящена тому, насколько важно использовать интеграционные уроки в начальных классах.

Ключевые слова: интеграция, интегрированные уроки, современные проблемы интеграции, повышение эффективности обучения.

Annotation: Currently, the use of world experience in teaching disciplines is a requirement of the time. Here, the organization of lessons on the basis of interdisciplinary integration becomes important. This article is about how important it is to use integration lessons in elementary grades.

Keywords: integration, integrated lessons, modern problems of integration, improvement of learning efficiency.

Ta'lim-tarbiya ishi bugungi kunda o'quvchining har tomonlama rivojlantirishni ta'minlovchi majmuaviy jarayon sifatida namoyon bo'lmog'i kerak. Shuning uchun ham mazkur jarayon turli yoshdagi o'quvchilarning aqliy rivolanishi, o'quv-biluv jarayonida o'quvchi shaxsining faoliyati, tahsil olishi va rivojlanishining o'zaro aloqadorligini ta'minlashga yordam bermog'i lozim. Huddi shu borada integratsiyalashgan ta'lim orqali o'quvchilarni bilim sifatini o'zaro aloqadorlikda amalga oshirib borish ko'zda tutiladi.

“Integratsiya” atamasi (lotincha *integratio* – yaxlitlikni tiklash) turli fan sohalarida ilmiy atama sifatida qo'llaniladi, masalan, matematika, iqtisod tadqiqotlari va psixologiyada turlicha qo'llaniladi va ko'p jihatdan farqlanadi. Psixologik nuqtai nazardan integratsiya atamasi birlikni anglatadi, insonning ichki va uning atrof-muhitga munosabati haqida fikr yuritadi. Bunda, masalan, shaxslarning guruhga moslashishi ko'rib chiqiladi. Ta'lim sohasi uchun sotsiologik yondashuv dolzarb bo'lib, unda asosiy e'tibor ijtimoiy birliklar qanday qilib ko'p sonli odamlar va guruhlardan iborat ekanligiga qaratilgan.

Hozirgi kunda boshlang'ich maktab ta'limini integratsiya qilish haqida ko'p gapirilayapti. Bu tushunarli-kichik maktab o'quvchisi atrofidagi olamni bir butunligicha qabul qiladi. Uning uchun tabiatshunoslik, rus tili, musiqa va boshqa o'quv fanlari nomi emas, balki atrofidagi olam obyektlarining tovushlar, ranglar, hajmlarning turli-tumanligi qiziqarlidir. Bolalarning tabiat va kundalik hayotdagi barcha narsalarning bog'liqligini ko'rishga o'rgatish kerakligini o'qituvchi sezadi, biladi. Shunday ekan ta'lim integratsiyasi hozirgi zamon talabiga javob beradimi? Bu masala qanday yechilishi kerak, uning mohiyati nimada?

Ta'limni integratsiyalashning asosiy maqsadi-boshlang'ich maktabdayoq tabiat va jamiyat haqida yaxshi tasavvur asoslarini qo'yishi va ularning rivojlanishi qonunlariga o'z munosabatini shakllantirishdir. Mana shuning uchun kichik maktab o'quvchisi predmet yoki voqealik hodisalarning bir necha tomondan ko'rish muhimdir: mantiqiy va emotsional tomondan, badiiy asarda va ilmiy ommabop maqolada, biolog, so'z ustasi, rassom, musiqachi nuqtayi nazardan va boshqalar.

Asosiy fanlarni o'zlashtirish va olamdagi bor narsalar qonuniyatlarini tushinishda predmetlar ichidagi va predmetlararo aloqalarini o'rnatish ta'limni integratsiyalashga yondashuvning metodik asosidir. Bunga turli darslar tushunchalariga ko'p marta qaytish, ularni chuqurlashtirish va boyitish, shu yoshga tushunarli bo'lgan muhim belgilarni aniqlash orqali erishish mumkin. Shunday qilib, yaxshi shakllangan tuzilish va o'tkazish tartibiga ega bo'lgan, tarkibiga shu o'quv predmetiga tegishli bo'lgan tushunchalar guruhi kiritilgan har qanday dars integratsiyaga asos qilib olinishi mumkin.

Integratsion darslardagi o'quv materiallari o'quvchini har tomonlama rivojlantirishni ta'minlashga yo'naltirilmog'i va shu rivojlanish darajasiga muvofiq tarzda bayon qilinmog'i lozim. Har bir o'quvchiga o'zining mustaqil ta'lim olishga imkoniyat berilishi hamda har bir darsda o'quvchilarda muntazam uyg'un ko'nikmalarni shakllantirish maqsadga muvofiqdir. Bu ko'nikmalarning bir qismi malakaga olingunga qadar o'quv-biluv jarayonini ko'p tarmoqli jarayonlar bilan

kengaytirib borish kerak. Ularning bir qismi mustaqil ishlar, boshqa bir qismi axborot manbalari yordamida hosil bo'ladi. Biz har qanday texnologiyalardan foydalanmaylik, o'quvchilarni mustaqil ishlashlari uchun ham imkoniyat yaratmog'imiz kerak. Shu bilan birga mustaqil ishlash deganda o'quvchining yolg'iz nazoratsiz faoliyatini tushunmasligimiz, balki o'z-o'zini bilimini oshirishni anglatmog'imiz lozim. O'quvchi o'zini qiziqtiradigan, yechishga kuchi yetadigan topshiriqlarni aynan o'zi tanlay olishi talab etiladi. Bunda o'quvchining xohish va bilim sifatini hisobga olish muhimdir.

Integrativ mashg'ulotlar o'quvchilarda ishonch hissini qaror toptiradi. O'quv jarayonining muvoffaqqiyati hamda bilimlarning yuqori sifatini ta'minlaydi, darslarda psixologik qulayliklarning o'ziga xos qirralari singdiriladi, o'quvchi faoliyatini samarali tashkil qilishga yo'naltirilgan o'quv mashg'ulotlari taqdim etiladi. Shunday ekan o'quvchilarni bilim sifatini oshirishda qo'llaniladigan fanlararo integratsiyalash mumkin bo'lgan ayrim mashg'ulot turlari bilan tanishaylik:

Ona tili va o'qish integratsiyasi. Ona tilining maktabda fan sifatida boshqa o'quv fanlari bilan aloqasi asosan, har xil yo'nalishlarda qarab chiqilishi mumkin. Odatda, ona tili boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni og'zaki va yozma nutqlarini rivojlanishida asosiy o'rin tutadi. Shunday ekan, ona tili barcha fanlar bilan bog'liq bo'ladi, chunki til hamma fanlarni ta'riflash uchun zarur vosita demakdir. Til orqali haqiqatning hamma tomonlari ko'rinadi. Tilni o'rganmasdan turib, aqliy faollik qilish mumkin emas. Til qurol sifatida har qanday fandan o'quvchi bilim olishi shart bo'lgan sharoitlardan biridir. Ona tili maktab ta'limida fan sifatida ko'p qirrali hodisadir va boshqa fanlar bilan aloqasi mazmunangina emas.

Boshlang'ich sinflarda ona tili va o'qish darslari integratsiyasini tashkil etishda fanning talablari, vazifalari o'rganib chiqiladi. qo'yilgan maqsadlar ham har ikkala fanga ham tegishli bo'lishi shart. Mujassamlashgan darsda, [mos mavzularni topish mushkul](#), lekin ona tili larsidagi mashqlarni bajarilishini o'qish darsligidagi mos mavzularga uyg'unlashtirish mumkin bo'ladi. bunda o'quvchi faqat o'qish yoki yozish bilan shug'ullanmaydan, balki har ikkisini ham bajarib boradi.

O'qish va tabiatshunoslik integratsiyasi. O'qish va tabiatshunoslik integratsiyasi imkoniyatlari juda keng, chunki o'qish darslari va tabiatshunoslik darslari oldida turgan umumta'lim va tarbiyaviy darslarda o'quvchilar o'zining o'lkasi tabiati bilan tanishadi, tabiatdagi mavsumiy o'zgarishlar, xonaki va yovvoyi hayvonlar, hasharotlar bilan tanishadilar.

O'qish va tabiat darslaridagi tarbiyaviy maqsad – o'quvchilarda tabiatga muhabbatni va e'zozlash his-tuyg'ularini tarbiyalash, tabiatni estetik birlikda qabul qilishni o'rgatishdan iborat. Tabiatshunoslik va o'qish darslarida o'rgatish ob'ekti bu tabiatning biror hodisadir, lekin ularning o'rganish usullari boshqacha. O'qish darsi tabiat darsiga nisbatan emotsional ranglarda qabul qilinishini shakllantiradi, o'quvchilarga o'zining tabiatga bo'lgan estetik munosabatini til vositasida ifodalashga o'rgatadi. Tabiat darslarida esa, ko'z bilan kuzatadi, qo'l bilan ushlab ko'radi.

To'g'ri, boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan darslarni tashkil etish murakkab jarayon. Buning uchun o'qituvchi o'quvchilar bilan ishlashning turli

yo'llarini qidirib topishga to'g'ri keladi. Shundagina darslar samarali o'tishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, o'quv jarayonida fanlararo aloqadorlikning amalga oshirilishi ta'lim sifatiga kuchli ta'sir ko'rsatib ta'limni modernizatsiyalash, innovatsion o'qitish imkoniyatlarini kengaytirish imkonini beradi. Fanlararo aloqadorlik ta'minlangan holda, darsni tashkil qila olgan o'qituvchi o'quvchilarda o'zining faniga bo'lgan qiziqishini oshiribgina qolmasdan, mazkur fanni o'zlashtirishga yordam beradi. Fanlararo aloqadorlikni tizimli tarzda amalga oshirish natijasida o'quv tarbiya jarayonining aloqadorligi sezilarli darajada ortadi. Fanlararo integratsiya qanchalik tez umumta'lim maktablarining darslariga kirib kelsa, o'quvchilarning ham nazariya bilan amaliyotni birlashtirish shunchalik tez bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Tursunov.U.N."Pedagogika darsi".T.:O'qituvchi "-1997-yil
2. Qayumova Sh.M. Boshlang'ich ta'lim tizimida fanlararo integratsiyaning ahamiyati. Proceedings of Ingenious Global Thoughts An International Multidisciplinary Scientific Conference.November 29th, 2020
3. Mavlonova R., Rahmonqulova R. Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi.T.:Ilm ziyo,-2009.24-bet
4. Kutlimuratova N.R. Boshlang'ich sinflarda integratsiyon o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences.Volume 1.Issue 6.
5. Rustam Shadiev, Wu-Yuin Hwang, Narzikul Shadiev, Mirzaali Fayziev, Tzu-Yu Liu, Lingjie Shen. Smart watches for making EFL learning effective, healthy, and happy // Challenges and Solutions in Smart Learning. Proceeding of 2018 International Conference on Smart Learning Environments, Beijing, China. 2018. 73-76 p. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-10-8743-1_11
6. Kiyamov N.S. Characteristics of the formation of musical culture in students //Journal of Critical Reviews. – 2020. – T. 7. – №. 5. – C. 1722-1729. https://drive.google.com/file/d/1kv4ya8TomZeRXj_PYZHRpTZbC0JZhKK/view
7. Fayziyev M.A. Axborot texnologiyalarini o'rganish jarayonida talabalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish // Fan, ta'lim va amaliyot integratsiyasi. ISSN: 2181-1776. Vol. 1 No. 02 (2021). 113-123 b. <https://bilig.academiascience.org/index.php/isepsmj/article/view/42>